

– Um tú hyggur eftir retorikkinum um LGBT í Føroyum og samanber við tað, sum varð skrivað og sagt um tey littu í USA fyrri 70 árum síðani, so kann tað samanberast. Men ein stórur munur er, at tú velur sjálv, hvussu almenn ella ikki almenn tú ert viðvíkjandi tíni seksuelli orientering, men húðalitin hevur tú sjónliga við sær allastaðni, og hann kanst tú ikki dylja, sigur Sonja Jógvansdóttir

MYND: EILER FAGRAKLETT

Í 2006 varð nógv umrødda grein 266 B samtykt í Løgtinginum eftir tógvið stríð, og tíggju ár seinni, næsta ár, fer Løgtingið at samtykkja, at samkynd kunnu giftast, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Føroyar eru rúmligar

At politiski viljin í Føroyum er so trekur, tá tað kemur til eitt nú borgarliga vígslu av samkyndum, er í and-søgn við generella hugburðin her heima, staðfestir hon.

– Føroyska samfelagið er nógv rúmligari, enn nógv fólk halda. Eisini á bygd – ja kanska serliga á bygd. Eg havi búð nógv uttanlands, og í Skotlandi upplivdi eg einaferð, at nakrir heilt ungir dreingir runnu eftir mær og róptu og spýttu eftir mær, tí eg eri samkynd. Tú hevði ongantíð upplivað 10-12 ára gamlar dreingir gera nakað líknandi í Fuglafirði ella í Havn, sigur Sonja Jógvansdóttir.

At politiska skipanin og lógarverkið ikki eru eins rúmlig og samfelagið sum heild, skyldast sera sterkar átrúnaðarligar og virðiskonserveratívar kreftir.

– Hesar kreftir eru sera sterkar í Føroyum, tí tær megna at halda fast um valdið og trumfa sín vilja ígjøgnum, sjálvt um tær ikki hava meiriluta í Fólkinum. Tær klára tað tó bara eina tíð, tí meirilutin vinnur at enda, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Úr skápinum

Hugburðurin mótvegis minniluta-bólkum í samfelagnum hevur tó altíð verið misjavnur. Nógv bendir á, at tað gamla føroyska samfelagið eisini var rúmligt, tó at seksuell orientering neyvan var eitt evni, ið fólk tosaðu so nógv um.

– Hugburðurin er broytiligur, og í Føroyum sum allar aðrar staðir, hevur hann sveiggjað gjøgnum tíðirnar sum alt annað. Men í nýggjari tíð er tað ikki fyrr enn tey seinastu árin, at fólk, sum ikki eru heteroseksuell hava staðið opið fram við sínum seksuella samleika. Bara fyrri 15-20 árum síðani vóru tað øgiliga fá, sum stóðu fram sum samkynd í Føroyum, og eg og Annlis eru millum tey elstu, sum eru aktiv í LGBT Føroyar. Í teimum eldru ættarliðunum eru tað øgiliga fá, sum eru opin samkynd, staðfestir Sonja Jógvansdóttir.

Hon er 37 ár, og makin Annlis Bjarkhamar er 41.

Tað er eisini stórur munur á at vera samkyndur í Føroyum alt eftir kyni.

– Tað er ongin ivi um tað, at tað er nógv lættari at standa fram sum lesbisk enn sum gjeikari. Men tað er galdandi allar staðir í heiminum. Tað er bara meira góðtikið, at kvinnur eru samkyndar ella biseksuellar, enn at menn eru tað. Og tá tað kemur til transseksuell, stendur uppaftur

verri til, staðfestir Sonja Jógvansdóttir.

Lættari hjá lesbiskum

Tað sæst eisini aftur í samkynda umhvørvin í Føroyum, at tað er lættari at vera samkynd kvinna enn samkyndur maður.

– Vit eru nógvar samkyndar kvinnur í Føroyum, og tær eru støðugt yngri, sum spretta, og tær velja at búgva her. Men tað er typiskt fyri menninar, at teir búgva ikki her. Tó er tann, sum er virknast í LGBT Føroyar, og sum eisini hevur gjørt nógv tað størsta arbeiðið fyri at vinna okkum rættindi, ein samkyndur maður – Eiler Fagraklett. Hann er eitt gott dømi um, at tað væl ber til at liva opið sum samkyndur maður í Føroyum, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Sjálv hevur hon ongar trupul-

leikar av at liva sum samkynd í Føroyum, tó at almenna kjakið um samkynd, biseksuell og transseksuell, onkuntíð er sera hvast og eirindaleyst.

– Tað er nokkso lætt at vera føroyingur í heila takið, tí samfelagið er so lítið, og tað er so stutt ímillum fólk. Men so er tað eisini so, at ert tú úr einari familju, har eitt nú samkyndleiki als ikki verður góðtikin, so er tað ein stórur trupulleiki at vera samkyndur og øgiliga ringt at búgva í Føroyum. Tí familjan hevur ógvuliga stóran týðning her. Tað eru summir bólkur og summar familjur, sum ikki góðtaka tað so væl, men hesi verða tibetur færri og færri, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Tað er av orsökum sum hesum, at sosiala og umsorganarliga dimensjónin í LGBT er so týðningarmikil,

»**Tað ber sjálv-sagt til at fara uttanlands, at gifta seg. Men vit eru føroyingar og búgva í Føroyum. Tí skulu vit eisini kunna giftast her»**

tí felagsskapurin er bæði ein stríðsbólkur og ein sosialur bólkur.

– Onkuntíð er uppgávan og tørvin bara einfalt at stuðla hvørjum øðrum og taka sær av hvørjum øðrum, tí nógvir LGBT'arar í Føroyum hava følt seg nokkso einsamøll, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Ílegur ella tolsemi

Tað vísir seg, at tað eru fleiri samkynd í summum familjum enn í øðrum, og tað kann so verða tulkað soleiðis, at tað at vera samkyndur liggur í genunum.

– Men vísund er ikki eintýðug. Tað kann sjálvandi vera íborið at vera samkyndur, men tað, at tað eru lutfalsliga nógv samkynd í summum familjum, kann kanska eins væl skyldast, at júst í teimum familjunum er tað góðtikið at vera samkyndur, og tí er tað lættari at leypa úr skápinum.

– Annars haldi eg, at tað er totalt óinteressant, hví ein er samkyndur, biseksuellur ella transseksuellur. Eg havi ongantíð verið serliga áhugað í hagtølum. Eg haldi ikki, at tað skal vera meira góðtikið, um tað er eitt ávíst gen, ið ger av, um tú ert samkynd, hinskynd ella transseksuell, ella um orsøkin er ein onnur. Tað, sum er áhugavert, er, at summi eru tað, og er tað eitt hálv prosent, fimm prosent ella tíggju prosent av fólkinum, sum eru tað, so skulu tey hava somu borgarligu rættindi og skyldur sum øll onnur, leggur Sonja Jógvansdóttir dent á.

Hon hevur verið í parlagi í nógv ár, við felags húsarhaldi og øllum tí, ið hoyrir einum parlagi til, men enn ber ikki til hjá samkyndum at gifta seg í Føroyum.

– Tað ber sjálvsagt til at fara uttanlands, til dømis til Danmarkar, at gifta seg. Men vit eru føroyingar og búgva í Føroyum. Tí skulu vit eisini kunna giftast her, og tað eri eg sannførd um, at vit eisini sleppa um ikki so langa tíð, sigur Sonja Jógvansdóttir.

Millum annað stríðið fyri hesum rættindunum er partur av Faroe Pride mánadagin. Øll tey undanfarnu árin hava hon og Annlis verið við í skrúðgonguni, men í ár liggur ikki fyri, tí tey tá eru stødd uttanlands í summarfrí.

■ **LGBT er ensk styttin fyri lesbian, gay, bisexual, transgender – lesbiskar, gjeikarar, biseksuell og transseksuell. Transseksuell fólk kennast ikki við sítt upprunaliga, fysiska kyn, men kenna seg sálarliga og kensluliga at vera hitt kynið. Oftast hava tey eisini eina sterka tráan eftir at skifta kyn í einari hormon- og skurðviðgerð. LGBT Føroyar varð stovnað í 2011, og fyrsta Faroe Pride var í 2012.**